

Катерина ВОЛИНЕЦЬ,

orcid.org/0000-0002-5912-7140

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри дошкільної освіти*

*Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) k.volynets@kubg.edu.ua*

Тетяна ГРИЩЕНКО,

orcid.org/0000-0002-4224-7971

студентка магістратури спеціальності «Дошкільна освіта»

*Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) tvhryshchenko.pi20@kubg.edu.ua*

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МАТЕМАТИКИ

Стаття присвячена проблемі формування творчої самостійності в дітей старшого дошкільного віку у процесі пізнавальної діяльності з математики в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Зокрема в ній розглядається проблематика пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень як засобу розвитку творчої самостійності в дітей старшого дошкільного віку; також проаналізовано особливості використання ефективних форм та методів в освітній діяльності з математики, нетрадиційних методів і технологій навчання (проблемні ситуації та завдання, завдання з елементами пошуку, задачі-жарту, задачі-загадки, задачі з казковим сюжетом) у розвитку творчої самостійності старших дошкільників. Встановлено, що під час проведення освітньої діяльності з математики розвиваються не тільки увага, уява, мовлення, усі види пам'яті, здібності до аналізу, синтезу, абстрагування й узагальнення, здатність самостійно застосовувати знання, уміння розв'язувати пізнавальні завдання, розмірковувати, аналізувати явища, але й виникають найбільш сприятливі умови для формування таких якостей, як ініціативність, допитливість, розумова активність та самостійність, цікавість. Зазначається, що самостійність посідає одне із провідних місць у структурі базових якостей особистості. Визначено основні показники прояву творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, основні етапи творчого процесу дитини, процесуальну характеристику їхньої творчої діяльності. Розроблено перелік завдань, які педагог дошкільної освіти може з успіхом реалізувати для формування творчої пізнавальної самостійності дітей старшого дошкільного віку під час освітньої діяльності з математики. Звертається особлива увага на роль вихователя у формуванні творчої самостійності дітей дошкільного віку: у забезпеченні умов у закладі дошкільної освіти, які сприяють успішному вирішенню проблеми формування творчої самостійності; організації процесу творчої пізнавальної діяльності, педагогічного та методичного супроводу творчого процесу пізнавальної діяльності дітей із математики.

Ключові слова: *творча самостійність, творчі здібності, педагог, пізнавальна діяльність, інтерес, математика.*

Kateryna VOLYNETS,

orcid.org/0000-0002-5912-7140

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Preschool Education*

Borys Grinchenko Kyiv University

(Kyiv, Ukraine) k.volynets@kubg.edu.u

Tetyana GRISHCHENKO,

orcid.org/0000-0002-4224-7971

Master's Student majoring in Preschool Education

Borys Grinchenko Kyiv University

(Kyiv, Ukraine) tvhryshchenko.pi20@kubg.edu.ua

FORMATION OF CREATIVE INDEPENDENCE IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF COGNITIVE ACTIVITY IN MATHEMATICS

The article is devoted to the problem of formation of creative independence of older preschool age children in the process of cognitive activity in mathematics in the educational process in preschool institution. In particular, it describes

the issue of cognitive activity in elementary mathematical concepts as a method of developing creative independence of older pre-school age children, it analyzes the concerning the use of effective forms and methods in educational activities in mathematics, non-traditional teaching methods and technologies of teaching (problem situations and tasks, tasks with search elements, tasks-jokes, tasks-riddles, tasks with a fairy-tale plot) in the development process of creative independence of older pre-school age children. It is established that in conducting educational activities in mathematics not only attention, imagination, speech develop but all types of memory, ability to analyze, synthesize, abstract and generalize, the ability to make use of knowledge independently, the ability to solve cognitive problems, to ponder, to analyze facts, but also there are the most favorable conditions for the formation of such qualities as initiative, inquisitiveness, mental activity and independence, curiosity. It is noted that independence occupies one of the leading places in the structure of basic personality traits. In the article the main indicators of the expression of creative abilities of older pre-school age children, the main stages of the child's creative process, the procedural characteristics of their creative activity have been determined. A list of basic tasks has been developed that a pre-school teacher can successfully implement through problematization of activities in order to form children's creative independence in cognitive activities in mathematics. Special attention is paid to the role of the educator in the formation of the creative independence of pre-school age children: providing conditions in the institution of preschool education, which contribute to the successful solution of the problem of the formation of creative independence; organization of the process of creative cognitive activity, pedagogical and methodological support of the creative process of cognitive activity of children in mathematics.

Key words: *creative independence, creative abilities, teacher, cognitive activity, interest, mathematics.*

Постановка проблеми. Модернізація системи освіти в Україні передбачає створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної людини, формування її життєвої компетентності, розвитку творчої самостійності. У зв'язку із цим одним із найбільш пріоритетних напрямів педагогічної теорії і практики стає пошук ефективних умов і засобів підготовки молодого покоління, яке здатне творчо й ефективно діяти, розв'язувати творчі задачі, ухвалювати самостійно інноваційні й ефективні рішення, нести відповідальність за їхні результати.

Одним із могутніх чинників інтелектуального розвитку дитини, формування її пізнавальних і творчих здібностей є математика. Математика, яка має специфічні можливості впливу на особистість, дозволяє сформувати творчу особистість, яка має власні варіанти творчого вирішення проблем навколишнього світу, характеризується стійким проявом інтересу до знань, уміє самостійно їх здобувати, а також ухвалювати рішення відповідно до життєвих ситуацій.

Сучасна підготовка дітей у закладах дошкільної освіти регулюється Базовим компонентом дошкільної освіти, концепцією Нової української школи, законами України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту», іншими нормативними документами з дошкільної освіти, що ставлять особливі вимоги до розумового виховання молодого покоління, розвитку таких творчих здібностей дітей, які б забезпечували можливість самостійно опановувати нові знання, а надалі й новими досягненнями в галузі науки та новітніх технологій.

Старший дошкільний вік – це віковий період, який є найбільш сприятливим до творчого розвитку дітей, оскільки в дошкільному віці спонтанна і репродуктивна творчість дитини поєднується зі інтелектом, який швидко розвивається, абстракт-

ним та логічним мисленням. Водночас істотно зростає можливість самостійної постановки цілей, мотиваційних спонукань, пошуку способів дій і контролю результатів. За таких умов творчий розвиток особистості кожної дитини є важливим завданням сучасного дошкільного закладу освіти (Іващенко, 2017: 177).

Формування особистості з високим рівнем розвитку уваги, уяви, мовлення, усіх видів пам'яті, із здібностями до аналізу, синтезу, абстрагування й узагальнення, здатної самостійно застосовувати знання, уміння та досвід відповідно до ситуації, розв'язувати пізнавальні завдання, розмірковувати, аналізувати явища, узагальнювати, є гарантом успішного навчання у школі та вищому закладі освіти, а згодом – становлення конкурентоспроможної й успішної особистості в майбутній професійній діяльності.

Аналіз досліджень. Проблема розвитку творчих здібностей у дітей різних вікових періодів є однією з актуальніших як у педагогіці, так і у психології. Різним аспектам проблеми формування творчої особистості присвячені роботи Дж. Гілфорда (концепція креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності), Е. Торранса (обдарованість та інтелект), Б. Ананьєва (дослідження проблематики креативності та творчого потенціалу), Ю. Бабанського (дослідження неоднозначності феномену творчості), І. Беха (дослідження творчості як однієї з основних цінностей особистості, як механізму розвитку культури), А. Маслоу, К. Роджерса (гуманістична теорія творчості) тощо. Проблему розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку досліджували Г. Беленька, Ю. Волинець, Т. Котик, І. Луценко, О. Леонтьєв, В. Моляко, О. Семенов, Е. Яковлева.

Вплив математики на розвиток особистості та значущість логіко-математичної пізнавальної

діяльності для стимулювання творчої самостійності дітей старшого дошкільного віку розкрито в наукових дослідженнях Г. Грибанової, Н. Менчинської, Н. Непомнящої (формування в дошкільників операцій рахування), З. Богуславської, О. Запорожця, В. Сохіної (особливості сприйняття геометричних фігур і форм об'єктів), В. Котирло, Т. Мусейбової (засвоєння величини предметів і формування просторових уявлень), А. Белошистої, Л. Гайдаржийської, Л. Зайцевої, О. Фунтікової (ефективні методики формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку).

Вивченню основ пізнавальної самостійності були присвячені праці Л. Аристової, І. Архипової, В. Буряка, М. Данилова, П. Підкасистого, Т. Шамової й інших. Особливості вияву творчої самостійності на різних вікових етапах розвитку особистості, сутність, компоненти, ефективні форми і методи пізнавальної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти досліджували Л. Артемова, А. Беленька, А. Богуш, О. Брежнева, Л. Буркова, О. Кононко, К. Волинець, Н. Гавриш, М. Машовець, М. Марусинець, Є. Карпова, В. Кудрявцева.

Водночас у науковій літературі мало уваги приділяється дослідженню змін у сенсорному, когнітивному, мовленнєвому розвитку дошкільнят та їхніх психофізичних особливостей.

Мета статті – проаналізувати особливості впливу пізнавальної діяльності з математики на формування творчої самостійності в дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Старший дошкільний вік – це унікальний період розвитку особистості. Цей вік є переломним, багатим на такі новоутворення, як довільна діяльність, елементарна саморегуляція, прагнення до самоствердження, визнання своїх досягнень, оцінка своїх дій, які забезпечують розвиток самостійності особистості. Відбуваються істотні зрушення в пізнавальній сфері, пов'язані з подальшим розвитком уваги, сприймання, пам'яті, мислення, мовлення, уяви, зростає здатність старшого дошкільника до самостійної пізнавальної діяльності, механізмами якої виступають мислення та сприйняття. Б. Ананьєв зазначав, що до 5–6 років діти здатні охопити й утримати у свідомості весь процес – від постановки цілі до результату. Саме в цьому періоді дитина починає самостійно організовувати свою діяльність: здатна визначити мету діяльності, спланувати її зміст, обрати засоби діяльності, оцінити її результати (Лісовець, 2018: 32).

Аналіз психолого-педагогічної літератури із проблеми виховання самостійності свідчить, що

в науковців немає єдиного наукового погляду щодо поняття «самостійність особистості». Так, науковці Л. Божович, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, В. Котирло визначають самостійність як узагальнену якість особистості, що виявляється в ініціативності, критичності, адекватній самооцінці та почутті власної відповідальності за свою діяльність і поведінку; як підхід до вирішення будь-якого питання, справи без втручання інших, що виявляється в допитливості, кмітливості, гнучкості мисленнєвих процесів, незалежності суджень, критичності сприйняття інформації. Г. Беленька, О. Богиніч, О. Денисюк, О. Кононко розглядають самостійність як інтегровану якість особистості, убачають її роль в об'єднанні різних особистісних проявів, загальному спрямуванні на внутрішню мобілізацію людиною всіх сил, ресурсів та засобів для здійснення обраної програми дій без сторонньої допомоги (Маршицька, 2015: 242).

Ми погоджуємося з думкою М. Савченко, яка вважає, що самостійність – це морально-вольова якість особистості, яка характеризується певною сукупністю знань, умінь і навичок, відповідальним ставленням до процесу і результату діяльності, умінням самостійно мислити, ставити мету, визначати методи і прийоми її досягнення, орієнтуватися в новій ситуації (Савченко, 2014: 21).

Самостійність не є вродженою властивістю, вона розвивається завдяки залученню дитини до участі в різних сферах життєдіяльності, насамперед у пізнавальній, емоційно-ціннісній та діяльнісній сферах. Дитина охоче бере на себе роль дослідника, відкривача та створювача нового, експериментатора, раціоналізатора, фантазера, вигадника. Поводиться самостійно, має практичні навички, життєвий досвід, здатність спостерігати, зіставляти, розмірковувати, виявляє інтерес до проблем практичного та теоретичного характеру, знаходження способів їх розв'язання. Участь у продуктивних видах діяльності сприяє становленню пізнавального інтересу, розвитку уяви, що дозволяє виявити дитині творчі здібності, креативність. Крім того, самостійність посідає одне із провідних місць у структурі базових якостей особистості.

Проблема розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку – одна з найактуальніших у світлі концепцій дошкільного виховання. У сучасній педагогічній науці дефініція «творчість» тлумачиться як «діяльність, результатом якої є створення нових, оригінальних і духовних цінностей, які мають об'єктивну або суб'єктивну значущість». Т. Піроженко стверджує, що поняття «творчість» і «творча діяльність» можна розглядати як тотожні, адже творчість є своєрідною

діяльністю людини, якій властиво творити нові матеріальні й духовні цінності, що мають значущість для суспільства. (Волинець, Волинець, 2020: 62).

С. Сисоєва визначає творчість «як системне явище, яке включає певну сукупність взаємопов'язаних компонентів, а саме: творчі здібності; творчий процес; ступінь індивідуального розвитку творчих здібностей; якості особистості, що забезпечують творчу діяльність». До основних показників творчих здібностей С. Сисоєва відносить: інтерес до певного виду предметів або об'єктів і дій із ними; увагу до певного кола об'єктів; внутрішню зосередженість і «неувагу» до навколишнього; оригінальний підхід до стандартних завдань; намагання змінювати, реконструювати те, із чим доводиться стикатися (Сисоєва, 1996: 202).

На думку І. Лернера, процес творчої діяльності, який є найвищим виявом пізнавальної самостійності, можливий за умов взаємодії знань, умінь, певного досвіду творчої діяльності та позитивних мотивів пізнання. Прогресивна динаміка цієї взаємодії сприяє подальшому розвитку знань, умінь та навичок творчої діяльності. Творчість як процес суб'єктивного відкриття нового й формування психічних новоутворень здійснюється як семантичний процес становлення нових форм психічної саморегуляції дії, нових психічних образів, систем, зв'язків, властивостей, здібностей особистості, опосередкований новою метою й новими умовами (Біла, 2018: 10).

Творчість завжди оригінальна, тому що у творчій діяльності застосовуються нові методи, засоби, програми діяльності. Дитяча творчість – це процес створення образів із казки, оповідання, гри – драматизації, у малюванні, конструюванні, пошук у процесі діяльності способів, шляхів розв'язання завдань. Основними етапами творчого процесу дитини, на думку вчених, є: виникнення відчуття неясності чогось (поява проблеми); виникнення низки запитань, уточнень; виділення значущих для успішного розв'язування проблеми елементів; усвідомлення, розуміння проблеми; формування гіпотези; пошук і знаходження розв'язку (Кононко, 2009: 76). Досвід творчої діяльності можна представити через його процесуальну характеристику, а саме: самостійний перенос раніше засвоєних знань та вмінь у нову ситуацію; бачення проблеми у стереотипній для суб'єкта ситуації; бачення нової функції знайомого об'єкта; бачення альтернативних рішень проблеми; комбінування раніше відомих засобів у нові (Доценко, 2018: 31).

За дослідженнями психологів, основними показниками прояву творчих здібностей у дітей будуть виступати такі показники, як:

- оригінальність як здатність до генерації ідей, до нових оригінальних рішень;
- допитливість, відкритість та інтерес до всього нового;
- швидкість і гнучкість думки, що включає в себе кількість ідей та здатність швидко і без зусиль переключатися з однієї ідеї на іншу;
- добре розвинена навичка переносу, яка забезпечує вміння легко переходити від одного класу явищ до іншого, бути готовим до інтелектуального ризику і до парадоксів у ситуаціях невідзначеності (Ваганова, 2019: 61).

Творче мислення дошкільників розвивається поступово, з опорою на панівні форми перебігу розумових процесів. Процеси мислення дітей дошкільного віку взагалі більш пов'язані з діями, тому й називається такий вид мислення наочно-дієвим, пізніше в дітей уже з'являється образне та словесно-логічне мислення, у змісті якого переважають образи, більш-менш узагальнені уявлення про навколишні предмети й об'єкти. Старші дошкільники характеризуються досить високим рівнем розумових операцій: уміють аналізувати і порівнювати, класифікувати й узагальнювати. Отже, їхні ідеї можуть спиратися на виявлені ознаки і причинно-наслідкові взаємозв'язки.

Забезпечення розвитку творчої самостійності дошкільника потребує розвитку дитини як активного суб'єкта пізнавальної діяльності. Як зазначають науковці, умовами розвитку творчих здібностей у дошкільному віці є продуктивна уява (В. Давидов, О. Дьяченко), розмовна (А. Богуш, Т. Піроженко), пізнавальна (С. Ладівір, Н. Пов'якель), дослідницька (М. Подд'яков) активність дошкільників. Тому стратегія педагога в роботі з активними дітьми полягає в тому, щоб не лише допомогти їм включитися в діяльність, а й підтримувати відповідну емоційно-інтелектуальну атмосферу, урахувати індивідуальні особливості пізнавальної активності як взаємозв'язку між її структурними компонентами в освітній діяльності, що забезпечує кожній дитині можливість опанування пізнавальної діяльності на творчому рівні. Результати педагогічних досліджень доводять, що розвиток творчого мислення забезпечується не відтворенням дитиною відомих зразків дій, а формуванням у неї здатності комбінувати, перегруповувати, розглядати щось із різних позицій, вдаватися до асоціацій. Чим багатші асоціації, тим вільніше почувається малюк під час виконання практичних завдань, тим вища його пізнавальна активність.

Потужним інструментом формування творчої самостійності, що, зрештою, у сукупності забезпечує інтелектуально-пізнавальний розвиток особистості, є математика. Завдання математичного розвитку дітей дошкільного віку мають бути визначені з урахуванням закономірностей розвитку пізнавальних процесів і здібностей дітей дошкільного віку, особливостей становлення пізнавальної діяльності та розвитку особистості дитини в дошкільному дитинстві. Предметом математики для дошкільників є скерований дорослими процес освоєння дитиною математичного змісту, який сприяє пізнавальному, особистісному розвитку за умови спеціальної організації і застосування в навчанні ефективних технологій розвитку та виховання (Брежнева, 2015: 34).

Творча самостійність дошкільників під час освітньої діяльності з математики лежить в основі успішного засвоєння ними нових знань, умінь та навичок. Для того, щоб підхід до навчання дітей математики був націлений на розвиток творчої самостійності дитини, він повинен використовувати не тільки прямі методи розв'язання тих або інших навчальних завдань, але як цілісний процес забезпечувати сходження дитини від запам'ятовування окремих знань до розуміння явищ математичної дійсності. Під час проведення освітньої діяльності з математики виникають сприятливі умови для формування таких якостей, як ініціативність, допитливість, розумова активність та самостійність, цікавість. А використання наочності у процесі математичної діяльності дає можливість уточнити і поглибити зорові уявлення дітей про навколишні предмети. Результат дитячої діяльності іноді говорить про неправильне уявлення дитини про предмет, але за виконаною роботою не завжди можна судити про правильність дитячих уявлень. Задум дитини ширший і багатший від її творчих можливостей, бо розвиток уявлень випереджає розвиток творчих умінь і навичок. Крім того, іноді дошкільники свідомо порушують розміри і колір зображення, коли прагнуть передати своє емоційне ставлення до об'єкта. Так, наприклад, дитина збільшує розміри улюбленої тваринки або ляльки, які використовуються для формування кількісних уявлень, щоб показати їхню значущість; улюблені предмети розфарбовує в яскраві кольори тощо.

Рушійною силою, що викликає інтерес дитини до діяльності з математики, сприяє доступності у сприйнятті та практичному використанню математичних знань, уточненню і поглибленню зорових уявлень дітей про навколишні предмети, а отже, сприяє розвитку творчої самостійності, є

застосування навчально-ігрових завдань та ігрових ситуацій. В ігровій діяльності діти самостійно вибирають гру, яка їм до душі. Малюків приваблюють конструктори, і вони із задоволенням збирають різні споруди, а в кінці гри самостійно прибирають іграшки. Їм це до снаги. Для формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку та розвитку логічного мислення доцільно використовувати різноманітні цікаві і сучасні форми роботи з дітьми, підбирати цікавий матеріал (палички Кюізенера, дарунки Фребеля, блоки Денеша, Lego-технології тощо).

Основні шляхи розвитку творчої самостійності полягатимуть у залученні дітей до творчої самостійної діяльності (ігрова, конструктивна, художня тощо), які дозволять виявити схильність дітей до творчих проявів у певних видах діяльності, у яких дитина реалізується найбільш яскраво; у правильному педагогічному супроводі цього процесу дорослими, створенні посильних для розв'язання дітьми проблемних ситуацій і різноманітних творчих завдань. Зокрема, для формування творчої самостійності під час пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень педагог через проблематизацію діяльності забезпечує реалізацію таких завдань, як:

- формування зацікавленості дітей математичною діяльністю, створення предметних і сюжетних композицій різного змісту та ступеня складності за допомогою різних сфер життєдіяльності дитини, у яких дошкільник здатен до самовираження та самореалізації (малювання, ліплення, конструювання, художня праця, музична та хорова діяльність), використання мультимедійних засобів;

- розвиток сенсорно-моторного інтелекту, аналітико-синтетичних процесів і здатностей: комбінувати, перетворювати, знаходити спільне і відмінне, порівнювати й зіставляти математичні форми, об'єкти, а також розвивати відчуття цілого, форми, кольору, ритму, простору, рівноваги, смаку, запаху;

- набування досвіду складати ціле з окремих частин, однакових і відмінних за кольором, розміром, формою, конфігурацією; об'єднувати окремі фігури спільним змістом; формування найпростіших навичок математичних операцій: складання цілого шляхом прикладання, приєднання однієї частини до іншої тощо;

- формування початкових навичок творчої діяльності, уміння працювати усвідомлено й цілеспрямовано; використання математичного моделювання, дидактичних ігор із застосуванням площинного та просторового моделювання на основі оригамі;

– створення інтелектуальної атмосфери в закладі дошкільної освіти; використання художньої літератури (віршовані задачі, задачі-розповіді), народної педагогіки (казки з математичними поняттями, загадки, прислів'я), творів музичного й образотворчого мистецтва;

– формування початкових навичок спільної діяльності: працювати разом з іншими в колективі та групі, виконувати індивідуальні та колективні завдання, помічати дії сусіда, охоче допомагати іншим знаходити потрібні деталі;

– спонукання дітей до зв'язного розповідання нескладними реченнями, а також до словесної творчості й імпровізації, активного спілкування з педагогом, однолітками, проявляти водночас ініціативу, лідерські якості.

Значний ефект у формуванні математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку, розвитку їхньої творчої самостійності має щоденне інтелектуальне насичення освітньої діяльності закладу дошкільної освіти різними розумовими завданнями, проблемними життєвими ситуаціями практичного характеру, які активізують пізнавальні інтереси дітей, розвивають передумови логічного мислення, вправляють дітей у використанні набутих знань із математики; математичними цікавинками, які розвивають почуття кольору, ритму, симетрії. Тут особлива роль відводиться казковій математиці, її кольоровому оформленню, що має великий вплив на розвиток художнього смаку дітей. Колір емоційно впливає на дошкільника, захоплює його барвистістю, яскравістю. Тому важливо цілеспрямовано розвивати почуття кольору як найбільш доступне уявлення про красу навколишнього світу.

Велике значення мають правильний добір методів і прийомів навчання, розроблення і використання різноманітного дидактичного матеріалу. Поєднання словесних, наочних і практичних методів дасть можливість у процесі засвоєння навчального матеріалу активізувати всі види чуттєвого сприймання, тим самим організувати освітній процес без перевантаження, підтримувати активний пізнавальний інтерес. Роль вихо-

вателя у формуванні творчої самостійності дітей у сучасних умовах полягає у створенні умов, за яких можливо надавати допомогу кожній дитині в розкритті її потенціалу, навчити її самостійно пізнавати світ, бо основним чинником розвитку дошкільника є його власна діяльність.

Під час виконання дітьми завдань важливо коректно їм надавати допомогу, спостерігати за перебігом дитячої діяльності і підтримувати дітей у разі труднощів, схвалювати позитивні спроби в самостійному вирішенні завдань. Після завершення самостійної діяльності бажано долучитися до розгляду дитячих робіт, оцінити створене, зазначити їхню своєрідність, оригінальність. Важливо максимально підтримувати ранні творчі прагнення дітей, дбати про збагачення дітей життєвими враженнями. Проте для забезпечення творчого розвитку дітей дошкільного віку педагог і сам повинен бути підготовленим до цієї роботи, володіти новим педагогічним мисленням, будувати освітній процес відповідно до інтересів дітей. Вихователі мають *змінити свою роль інформатора* («Слухайте мене, робіть зі мною») на *фасилітатора*, який дає дітям змогу набувати власний досвід у пошуку й опрацюванні інформації, потрібної для виконання конкретних дій у певних ситуаціях.

Висновки. Творча самостійна пізнавальна діяльність дітей дошкільного віку з математики є ефективним засобом гармонійного й різнобічного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Вона розвиває мислення, сприяє формуванню сенсорних уявлень, пробуджує фантазію, активізує спостережливість, виховує волю, розвиває окомір, відчуття форми й кольору, сприяє інтенсивнішому розумовому, моральному, естетичному й емоційному розвитку, формуванню в дітей першого досвіду пошукової, творчої та спільної діяльності.

Збудити творчу пізнавальну самостійність дошкільників – одне з головних завдань освітньої роботи закладу дошкільної освіти. Це прямий шлях до наскрізних умінь дошкільників, які будуть сприяти полегшенню адаптації до умов початкової школи та дозволять у майбутньому стати успішною людиною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла І. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. С. 10.
2. Брежнева О. Наукові підходи до забезпечення тематичного розвитку дітей дошкільного віку : огляд досліджень. *Психолого-педагогічні науки*. 2015. № 4. С. 30–35.
3. Ваганова Н. Передумови розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку. *Психологія творчості*. 2019. Вип. 26. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v12/i26/8.pdf>.
4. Волинець К., Волинець Ю. Формування творчої самостійності у дітей старшого дошкільного віку у процесі пізнавальної діяльності. *Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи* : збірник наукових праць / за заг. ред. Г. Беленької, В. Бондар, І. Шоробури. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2020. С. 59–68.
5. Доценко С. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади) : монографія. Харків : Мітра, 2018. 380 с.

6. Іщенко Л. Педагогічна система розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2017. Вип. 2 (1). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpu2017_2\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpu2017_2(1)_23).
7. Лісовець О. Особливості становлення і розвитку самостійності дитини в дошкільному віці. *Психолого-педагогічні науки*. 2018. № 3. С. 28–34. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/957/1/7.pdf>.
8. Маршицька В. Психолого-педагогічні передумови виховання самостійності дитини старшого дошкільного віку у дошкільному навчальному закладі. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди*. 2015. Вип. 35. С. 240–246.
9. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / О. Кононко та ін. Київ : Світич, 2009. 208 с.
10. Савченко М. Виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2014. 255с.
11. Сисоева С. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. Київ : Поліграфкнига, 1996. 406 с.

REFERENCES

1. Bila I. M. *Psykhohiia dytiachoi tvorchosti*. [Psychology of children's creativity] Kyiv : Feniks, 2014. S. 10 [in Ukrainian]
2. Brezhnieva O. H. *Naukovi pidkhody do zabezpechennia tematychnoho rozvytku ditej doskil'noho viku: ohliad doslidzen'* [Scientific approaches to ensuring the thematic development of preschool children: a review of research]. *Psykhologo-pedahohichni nauky*. 2015. № 4. S. 30–35. [in Ukrainian]
3. Vahanov N. A. *Peredumovy rozvytku tvorchoho myslennia ditej doskil'noho vik* [Prerequisites for the development of creative thinking of preschool childre]. *Psykhohiia tvorchosti*. 2019. Vyp. 26. [in Ukrainian] Retrieved from: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v12/i26/8.pdf>.
4. Volyneć K. I., Volyneć Ju. O. *Formuvannja tvorchoji samostijnosti u ditej starshoho doskil'noho viku v procesi piznaval'noji dijaj'nosti* [Formation of creative independence in older preschool children in the process of cognitive activity] / *Doskil'na osvita v konteksti idej Novoji ukrajins'koji skoly: zbirnyk naukovyh prac' za zah. redakcijeju H. V. Bjeljen'koji, V. I. Bondar, I. M. Sorobury. Khmel'nyč'kyj : FOP Mel'nyk A. A., 2020 r., S. 59–68*. [in Ukrainian].
5. Docenko S. O. *Rozvytok tvorcyh zdibnostej uciv počatkovoji shkoly u procesi vyvčennja predmetiv pryrodnycomatematyshnoho cyklu (teoretyshni ta metodolohishni zasady)* [Development of creative abilities of primary school students in the process of studying natural sciences and mathematics (theoretical and methodological principles)]: monohrafija. Kharkiv : Mitra, 2018. 380 s. [in Ukrainian].
6. Ischenko L. *Pedahohichna systema rozvytku tvorchykh zdibnostej ditej starshoho doskil'noho viku* [Pedagogical system of development of creative abilities of children of senior preschool age] / *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. 2017. Vyp. 2(1). [in Ukrainian]. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpu2017_2\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpu2017_2(1)_23).
7. Lisovets' O. V. *Osoblyvosti stastanovlennia i rozvytku samostijnosti dytyny u doskil'nomu vitsi*. [Features of the formation and development of the child's independence in preschool age]. *Psykhologo-pedahohichni nauky*. 2018. № 3. S. 28–34. [in Ukrainian]. Retrieved from: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/957/1/7.pdf>.
8. Marsyc'ka V. V. *Psykhologo-pedahohishni peredumovy vyhovannja samostijnosti dytyny starshoho doskil'noho viku u doskil'nomu navchal'nomu zakladi*. [Psykhologo-pedahohichni peredumovy vykhovannia samostijnosti dytyny starshoho doskil'noho viku u doskil'nomu navchal'nomu zakladi]. *Humanitarnyj visnyk DVNZ "Perejaslav Khmel'nyč'kyj derzavnyj pedahohichnyj universytet imeni Hryhorija Skovorody"*. 2015. Vyp. 35. S. 240–246. [in Ukrainian].
9. *Metodychni aspekty realizaciji Bazovoji prohramy rozvytku dytyny doskil'noho viku "Ja u sviti"* [Methodical aspects of realization of the Basic program of development of the child of preschool age "I in the world"] / O. L. Kononko ta in. K. : Svitc, 2009. 208 s. [in Ukrainian].
10. Savchenko M. V. *Vyhovannja samostijnosti u ditej starshoho doskil'noho viku v ihrovij dijaj'nosti* [Education of independence in older preschool children in play activities]: dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk: 13.00.08. Kyjiv, 2014. 255 s. [in Ukrainian].
11. Sysojeva S. O. *Pidhotovka včytelja do formuvannja tvorchoji osobystosti uchnja* [Teacher preparation for the formation of the student's creative personality]. Kyiv: Polihrafknyha, 1996. 406 s. [in Ukrainian].